

# Vizuální studia



IMK081 (JS 2010)

Mgr. František Kůst

Teorie interaktivních médií

Ústav hudební vědy Filozofické fakulty MU Brno

# Téma 1. části přednášky

---

## Kulturní Teorie:

### Medium / Umění / Obraz / Spektákl / Simulacrum

Otázky – k diskuzi -) Filozofie jako myšlenkový framework

- Co je médium?
- Příklad užitečného frameworku z mediálního pohledu:  
McLuhanovy zákony médií
- Jean Baudrillard: Simulace a Simulakra
- Walter Benjamin: Umělecké dílo ve věku své technické reprodukovatelnosti
- Guy Debord: Společnost spektáklu
- Douglas Kellner: Kulturní a společenské teorie

# Otázky pro hodinu

---

- Jeden z pohledu na přechod z moderní do postmoderní společnosti je o problematice reprezentace, stavu obrazů, kulturní, ideologické a technické funkci médií, nové role fotografie a filmu a obecně masové medializaci života. Texty Benjamina, Deborda a Baudrillarda představují základní pohledy na tento přechodné stavy média.  
**Jakou roli hrají dnes?**
- **Jak tedy chápat pojmy jako médium, umění a obraz v kontextu Vizualních studií?**
- **Co je užitečné pro VS v dnešní praxi?**

# Literatura

---

- ❑ Walter Benjamin, The Work of Art in the Age of Mechanical Reproduction. [[česky online](#) / [anglicky online](#) ]
- ❑ Guy Debord, Společnost spektaklu (1967) [[česky knihovna](#)] ([anglicky online](#) Selections: Sections 1-6, 10-11, 17-18, 24-30)
- ❑ Jean Baudrillard, "Simulacra and Simulations." From Simulations, 1981; English trans., 1988. (anglicky v PDF ; [česky knihovna](#))
- ❑ Douglas Kellner: CULTURAL STUDIES, MULTICULTURALISM, AND MEDIA CULTURE ([online](#))
- ❑ **Doporučená:**
  - ❑ Steven Best and Douglas Kellner, "Debord and the Postmodern Turn: New Stages of the Spectacle. ([anglicky online](#))
  - ❑ Douglas Kellner, "Media Culture and the Triumph of the Spectacle," ([anglicky online](#))

# Téma 2. části přednášky

---

## □ **Postmodernismus: Přehled teorií postmoderny**

Otázky:

- **Proč se vlastně ve Vizuálních studiích zabývat postmoderní situací ?**
- Co je postmodernismus?  
Rozlišení mezi postmodernismem a postmodernitou.
- Jak moc je postmoderní teorie od 60 do 90 let 20 století relevantní pro dnešní uvažování?
- Kde nacházet kulturní významy v postmoderní situaci?
- Co je dobrým příkladem postmoderního v populární a vysoké kultuře dnes?

# Témata postmoderní filosofie

---

- Kritika moderny
- Merkantilizace a konzumerství.
  - Serialita, stírání rozdílu mezi originálem a kopií z vědění.
- Uvědomění si mezí poznání a vědění a toho, že zároveň s konceptualizací tohoto vědění tyto meze vytváříme. (J. F. Lyotard).
- Hledání způsobů, jak se s touto pluralitou vypořádat, jak na ni reagovat za situace, kdy je všudypřítomná a proniká “dovnitř” dosud integrovaných oblastí, včetně našeho nitra.
- Hledání nové argumentace a nové formulace vztahů “nových” a “starých” jevů, zejména vztahu k dosavadnímu klasickému paradigmatu novověké vědy, a hledání nových postojů.
  - Nová formulace problémů klasické genealogie filosofického myšlení v oblasti
  - Ztotožňující či odmítavá praktická reakce

*(Slouková, D., Sešity k dějinám filosofie XII. Filosofie v postmoderní situaci)*

# Postmodernismus vs. VS

---

## □ Jak tedy pracovat ve VS s konceptem postmodernity?

- Jean-François Lyotard považuje za postmoderní historický a kulturní "stav", založený na zrušení velkého vyprávění nebo meta vyprávění (jako byly příběhy o pokroku nebo národní historie), a stav vyvolaný krizí v dominantní ideologii
- Frederic Jameson považuje za postmodernismus hnutí v umění a kultuře, které odpovídá nové konfigurace politiky a ekonomiky, "pozdního kapitalismu": nadnárodní spotřebitelské ekonomiky založené na globální rozměru kapitalismu
- Historické, kulturní a ekonomické podmínky vyvolávají tento stav, kde jsou vizuální významy roztříštěny a diverzifikovány do mnoha podvýznamů (= charakter brikoláže)
- Post-moderní umělci opouštějí moderní předpoklady, předsudky, a omezení moderny ve snaze obejmout rozpory, ironii a hojnost pop a masové kultury.

# Srovnání modernita - postmodernita

---



Modernismus / Modernost	Postmoderní / Postmodernity
Velké vyprávění a meta vyprávění o historii, kultury a národní identity, jak byla přijímáno před druhou světovou válkou (americko-evropské mýty o pokroku). Mýty o kulturním a etnickém původu.	Podezření a odmítnutí Velkého vyprávění o historii a kultuře, nahrazení místními příběhy, ironická dekonstrukce Velkého vyprávění, protichůdné mýty o původu
Víra v "Grand Theory" (jedno vysvětlení pro vše v historii, vědě a kultuře), který by reprezentovalo všechny znalosti a všechno se by se tím mohlo vysvětlit.	Zamítnutí „Grand Theory“, příklon k lokálním a kontingenčním teoriím
Víra a mýtizace společenské a kulturní jednoty, hierarchie, sociální třídy a etnických / národních hodnot, zdánlivě jasný základ pro jednotu.	Sociální a kulturní pluralismus, nejednotnost, nejasné základ pro sociální a národní / etnické jednoty.
Velké vyprávění o pokroku vědy a techniky.	Skepticismus k ideji pokroku, anti-technologie reakce, neo-Luddism, New Age náboženství.
Smysl pro jednotu, soustředění na já, "individualismus", jednotná identita.	Roztříštěnost a decententralizace já; protichůdné identity.
Idea "rodiny" jako centrální jednotky sociálního řádu: model střední třídy, nukleární rodina. Heterosexuální normy.	Náhradní rodinné jednotky, alternativy k měšťáckému modelu manželství, Polysexualita, expozice potlačované homosexuální a homosocialní reality v kulturách.
Hierarchie, řád, centralizované řízení.	Subverze, ztráta centralizovaného řízení, fragmentace.
Víra a osobní ovlivnění velké politiky (národ-stát-politické strany).	Důvěra v mikropolitiku na místní úrovni
Kořeny / Hloubka: Víra ve hloubku významu (hodnoty, obsah, znamenal) namísto povrchnosti (označující označovaný).	Rozšiřování / Povrchnost Klouzání obsahů po povrchu, obrazy bez vnitřní hloubky,
Krise v reprezentaci a stavu obrazu po nástupu fotografie a hromadných sdělovacích prostředků.	Kultura se přizpůsobuje simulaci, vizuální média se stávají nerozlišitelnými na úrovni formy, simulace a „okamžitost“ media nahrazuje skutečnost.
Víra v "realitu a reálnost" médií, jazyk, symboly a reprezentace, pravost "originálů".	Hyper-realita, obrazová saturace, simulakra jsou silnější než "skutečné", obrazy a texty jsou prosty vazby na originál "Viděl jsem to v televizi" a "viděl jsem to na MTV", jsou tvrzení silnější než nemediované zkušenosti.

Dichotomie vysoké a nízké kultury (oficiální – vysoká vs populární kultura). Dohodnutá shoda, že vysoká nebo oficiální kultura je normativní a autoritativní z důvodu hodnoty	Narušení dominance vysoké kultury a populární kultury. Míchání populární a vysoké kultury, nové hodnocení pop kultury, hybridní kulturní formy zrušit rozlišení na "vysoké" / "nízké" kategorie umění.
Masová kultura, masová spotřeba, masový marketing.	Individuální kultura, úzce specializované produkty a marketing, menší skupinová konzumace.
Umění jako jedinečný objekt a jedinečné dílo ověřeného umělce a potvrzující dohodnuté standardy.	Umění jako proces, performance, intertextualita. Umění jako recyklace kultury s ověřením až na publiku, subkultury sdílející identitu s umělcem.
Encyklopedické znalosti pokoušející se vše totálně obejmout.	Orientace v informačním převisu, informační management, fragmentarizace, částečná znalost, just-in-time znalostí. Web.
Masová media, centralizované one-to-Many komunikace. Paradigmata: vysílací sítě a TV.	Digitální, interaktivní, klient-server, distribuované, uživatelsky-motivované, individualizované, many-to-many média. Paradigmata: peer2peer sítě a web.
Centralizace, centralizované znalosti.	Rozptýlení, šíření, sítě, distribuované znalosti
Rozhodnost, závislost, hierarchie.	Neurčitost, události, polycentrické zdroje energie.
Závažnost záměru a účelu, měšťačtví.	Hraní, ironie, podvracení úřední záváznost.
Pojetí celistvosti a ohraničenosti pro umění, hudbu a literaturu.	Hybridita, promiskuitní žánry, rekombinace kultury, intertextualita, pastiše.
Design a architektura z New Yorku.	Design a architektura LA a Las Vegas
Jasný rozpor mezi organickou a anorganickou, člověka a stroje.	Kyborg, míchání organických a anorganických, člověka a stroje a elektronické.
Falické pojetí sexuality, jednotná sexualita, vyloučení pornografie.	Androgynní, queer sexuální identity, polymorfní sexuality, masový marketing pornografie, porno styl mixování s tradičními obrazy.
Kniha jako dostatečný nositele slova. Knihovna jako komplexní systém tištěných znalostí.	Hypermédiá jako překonání fyzických limitů tištěných médií. Web jako nekonečně rozšiřitelný, informační systém.

# Postmoderní popkultura

---

- Film a literatura reflektují zmíněné chápání umění jako pole vhodné k experimentování. Proto jsou často využívány fantastické dějové prvky, metafikční odkazy, absurdní jazykové hry a zlomy v rámci žánrů.
- V popředí stojí zájem o spolupráci recipienta o hravý rozklad zavedených konceptů a konvencí.
  
- Filmové příklady (popkultura)
  - Blade Runner
  - Japonská manga and anime: Ghost in the Shell
  - Trilogie Matrix trilogy

# Otázky k diskuzi

---

- Co je postmodernismus?
- Proč postmodernismus neexistuje a proč je významný?
- Jak se na současném stavu podílela nová média a nové techniky práce/manipulace s obrazem (např. postprodukce aj.)?.
- V příští hodině:  
Úvod do mediologie: Media a mediace

# Literatura

---

- Jean-François Lyotard, The Postmodern Condition: A Report on Knowledge (1979) (ch. 1-5) ([anglicky](#))
- Fredric Jameson, Postmodernism or, The Cultural Logic of Late Capitalism (excerpts from Chap.1) (1991) ([anglicky](#))
- Douglas Kellner, Selections from Postmodern Theory: Critical Interrogations(v PDF v IS - anglicky)

## □ Doporučená:

- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Postmodernismus>
- Baudrillard: A New McLuhan? By Douglas Kellner (<http://www.gseis.ucla.edu/faculty/kellner/Illumina%20Folder/kell26.htm>)
- Slouková, D., Sešity k dějinám filosofie XII. Filosofie v postmoderní situaci, 1. část. VŠE Paha 1998 (<http://www.gsgpraha.cz/~sloukova/soucasfil/pm1.doc>)

# Téma 3. části přednášky

---

## □ Úvod do mediologie: Transmise, média a mediace

Otázky z minulé části:

- Co je postmodernismus?  
Rozlišení mezi postmodernismem a postmodernitou.
- Jak moc je postmoderní teorie od 60 do 90 let 20 století relevantní pro dnešní uvažování?
- Kde nacházet kulturní významy v postmoderní situaci?
- Co je dobrým příkladem postmoderního v populární a vysoké kultuře dnes?

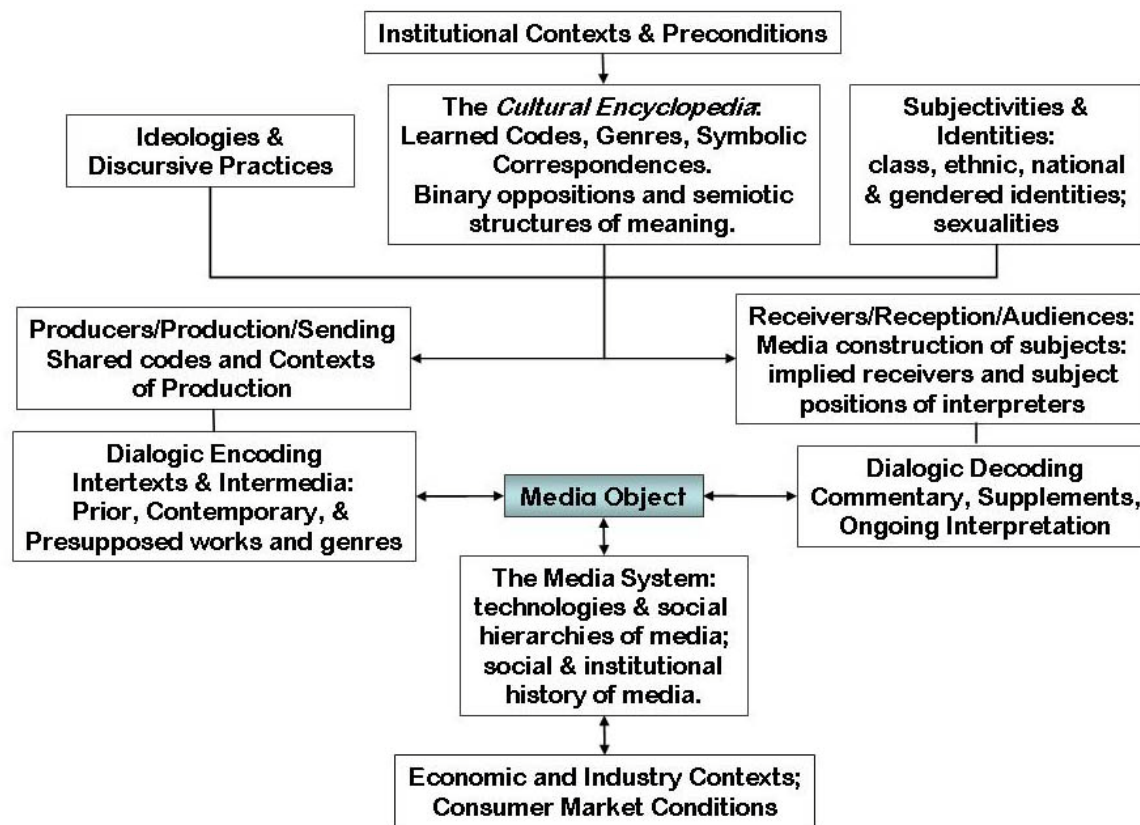
# Co je mediologie?

---

- Mediologii lze především považovat za syntézu předchozích a současných teorií popisujících systémy a modely médií a komunikace.
- Mediologie nemá s médii nic společného, protože nestuduje přenos okamžitých komunikačních sdělení ale kulturního dědictví
- Mediologie se nezabývá strukturou publika, chováním společnosti, přímými nebo nepřímými účinky médií na příjemce, ale **zaměřuje se především na samotný akt cirkulace symbolů a „kulturních stop“**.
- hlavním představitelem Mediologie je spisovatel a filozof Régis Debray, jenž si pro studium přenosu sdělení a symbolů vytváří vlastní vědeckou disciplínu, kterou nazývá „**mediologii**“ jako vědu o transmisi

# Přístup mediologie k VS

## Tying It All Together: Applied Media Theory



- *Klademe si otázku, kde a jakým způsobem použít Mediologický přístup?*



# Definice mediologie

---

- Mediologie: věda, jejímž objektem zkoumání jsou procesy transmise.
- transmise přísně oddělena od komunikace
  - vymezení na základě opozic
    - Transmise je víc než komunikace
    - Akty komunikace jsou ukončené, narozdíl od procesů transmise, které nikdy nekončí
    - Transmisí sdělení se lišíme od zvířat. Komunikují všichni, lidé i zvířata
    - Komunikace se liší od transmise také absencí institucionálního rozhraní
    - Mediologie je více ponořena do antropologického vývoje
    - Komunikace a transmise ale nejsou dvě oddělné skutečnosti existující volně vedle sebe. Jsou v souladu, navzájem se koordinují.

# Definice mediologie

---

- Objektem pro mediologa tedy nejsou média, ale *mediace* (francouzsky „*médiation*“)  
= zprostředkování, proces, pomocí kterého se idea - *Slovo* (ve fr. *Verbe*) stává materiální silou - *Tělem* (ve fr. *Chair*) a které tak dovolují symbolu se zapsat, přenášet a přetrvávat ve společnosti lidí
- mediologie se nezabývá čistě jen technikou přenosu a difúze symbolů, protože **system transmise není nikdy jen technický, ale techno-kulturní.**
- **Mediologie funguje jako spojení kultury a techniky**
  - vztahů člověka k člověku neboli *praxis* a
  - vztahů člověka k věcem neboli *techné*.

# Metodologický přístup mediologie

---

## □ **Mediologie jako věda mnoha přístupů**

- procesy a účinky transmise srovnává a prezentuje na různých disciplínách a oblastech a tím vysvětluje a popisuje odlišnosti

- ***Mediologie versus teologie***

- Transcendence, Inkarnace, Trojice, Dvojitě tělo

- ***Mediologie versus historie***

- Jako historie symbolů

- ***Mediologie versus sémiologie a pragmatika***

- jde o to, jak tyto znaky tvoří svět -) posun k pragmatismu

- ***Mediologie a psychologie a sociologie***

- sleduje dlouhý vývoj lidstva a ve svém zkoumání začíná již v prehistorii.

# Media v mediologii

---

- Objektem mediologického zkoumání nejsou typická masová média, neboť cílem není popsat či analyzovat přenos informací v prostoru k velkému počtu příjemců, ale přenos symbolů v historii k dalším generacím a společenským formám.
- **Zkoumá u média:**
  - jeho schopnost uchovat informaci v čase a učinit ji trvalou
  - jeho podstatu, která sama o sobě nese schopnost uchovávat kulturní dědictví.
- Objektem je především **vnitřní povaha média**, složky, které obsahuje a formy, které může nabývat.

# Dvojí povaha média

---

- Složky média jsou „materiální“ (papír, tiskárna, forma...), některá „sociální“ (jazyk, národ, vydavatel...)
- Dva charaktery šířitelů transmise:
  - **MO** (*matière organisée*, organizovaný materiál) pro materiální charakter a
  - **OM** (*organisation matérialisée*, materializovaná instituce) pro sociální charakter.
- A právě přítomnost OM i MO také odlišuje transmisi od pouhé komunikace. Ke komunikaci stačí materiální zařízení k přenosu, pro transmisi je ale nutná ještě instituce, životný činitel.

# Hlavní východiska a přístup M

---

- Důraz na studium transmise v průběhu času skrze různé sociální a kulturní instituce namísto sledování komunikace stav jednoho sociálního okamžiku
- Institucionální význam transmise vždy předchází obsahu, který je komunikován
- Institucionální význam komunikace: kulturní zapojení média, komunikace a transmise v čase - to je podstatné, co v ostatních teoriích chybí
- Technologie je to, co kultura produkuje: technologie je jako součást kultury, nikoliv její opozice
- Technologie pouze poskytuje podpůrné nebo transportní mechanismy
- Média jsou kombinací kulturního materialismu a politických/sociálních institucí
- Media tvoří systém, dílčí médií nefungující samostatně
- Nová média nebo technologie nenahrazují ani nedoplňují předchozí technologie, ale vytváří novou konfiguraci celého mediálního systému a to se zahrnutím nových médií.

# Případová studie M přístupu:

## Internet – rozlišení na MO a OM složku média

### 2010 GLOBAL INTERNET MAP

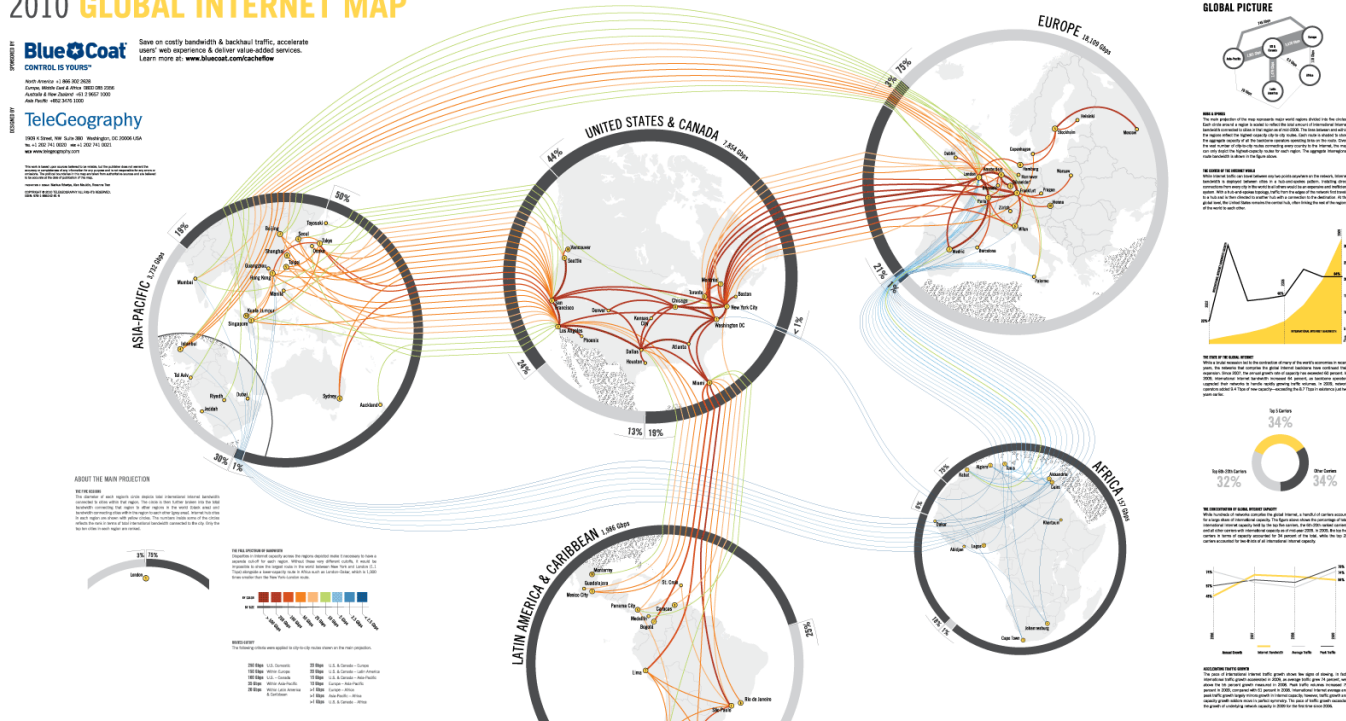
POWERED BY  
**BlueCoat**  
CONTROL IS YOURS™

Save on costly bandwidth & backhaul traffic, accelerate users' web experience & deliver value-added services. Learn more at: [www.bluecoat.com/cacheflow](http://www.bluecoat.com/cacheflow)

POWERED BY  
**TeleGeography**

1024 N. State, 10th, Suite 300, Wilmington, NC 28403, USA  
www.telegeography.com  
www.telegeography.com

© 2010 BlueCoat, Inc. All rights reserved. BlueCoat, CONTROL IS YOURS™, and CacheFlow are trademarks of BlueCoat, Inc. All other trademarks are the property of their respective owners.

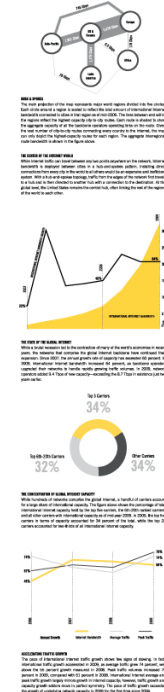


#### THE INTERNET: REGIONAL PICTURE

The picture of the internet continues to evolve rapidly. It takes the shape of a constantly shifting mosaic of growth, change, and challenge. While the global internet continues to grow, it is also becoming more fragmented. The growth of mobile devices and social media is changing the way we use the internet, and the rise of cloud computing is changing the way we store and process data. The internet is becoming more and more of a global village, and the challenges of managing this global village are becoming more and more complex.



#### THE INTERNET: GLOBAL PICTURE



# Otázky k diskuzi

---

- Může tento přístup vést k novým zjištěním?
- Co se stane, pokud aplikujeme tento přístup na studium médií, mediace a transmise v rámci VS?
- Rozšiřuje mediologie nebo naopak potírá některá tvrzení ostatních teoretických tradic, které jsme již zkoumali: komunikační teorie, sémiotiku nebo postmodernismus?
- V příští hodině:  
Vizuální kultura a mediologie (příjemci, vlivy a dopady)



# Literatura

---

- Regis Debray, "What is Mediology?" Le Monde Diplomatique, Aug., 1999. ([anglicky](#))
  - Jean Gagnon, "Introduction to Mediology," The Daniel Langlois Foundation for Art, Science, and Technology, Montreal. ([anglicky](#))
  - Debray, Transmitting Culture, trans. Eric Rauth. New York: Columbia University Press, 2000, (excerpts) ( [PDF anglicky v IS](#))
- 
- Doporučená:
  - Daniel Chandler, "Processes of Mediation." Background to the issues that Debray is attempting to think beyond. ([anglicky](#))
  - Review of Transmitting Culture: Constantina Papolias, "Of Tools and Angels: Regis Debray's Mediology," Theory, Culture & Society, 21/3 (2004): 165-70. ([anglicky PDF](#))